

BAUTAIN - BLONDEL - ROUSSELOT

Frantziako Matxinada Aundia bukatu-eta, aren izigarrikeriak ikusi ondoren, pentsalari kristau askoren artean zabaldu zan alako susmo txar bat arrazoiaren alderat. Erlijio kontuan beintzat, oien ustez, etzegoen artan fidatzerik. Arrazoiari gibela eman, arrazoiaren erreinuari agur egin beariko genioke, jaun oien iritzian. Ikusiak ikusi eta, garbi zegoen arrazoiak nora garamazkian. Eurak, berriz, arrazoiaren orde z tradizioa jartzen dizute oiñarrizat. Eskola ortakoak dira Lamennais, Gerbet, Bautain, Bonnety ta abar. Eztute jaun oiek uste gizonaren argi soillaz, ots, adimendu utsarekin, deus tinkorik ezarri ta finka ditekenik: ez Jainko bat dagoela, ez kristau erlijioaren egia frogatu, ez ezer.

Arrazoiaren izenean jaun batzuk fedea arbuiatzerañio eldu zirela-ta, beste auk beste muturrera jo zizuten: arrazoiaren indarra ukatzerañio. Baiña ez bat ez beste. Elizak aien geiegikeria eztu onartzen, eta auena ere ez. Eta adiskide-itxuran eta erlijioa babestu-naian zetozen auai, teologuek etzieten abegi onik egin; orrelako babesik etzuten nai. Geroxeago, berriz, Vatikanu Lehenak erabaki zuen —oiek irakatsitakoaren kontra— giza-adimenduak ba-duela indarrik aski Jainkoaren esistentzia ziurtasun osoz frogatzeko (Denzinger 1785, 1806), eta arrazoiari dagokiola fedearen oiñarriak egiztatzeko zeregiña (D 1799).

* * *

Joandako mendearen azkenetan eta oraingoaren asieran azaltzen zaizkigu Blondel eta beretarrak, katolikuak auk ere. Maindire batek doi-doi bi estaltzen dituanean, ba-dakigu zer gertatzen den: bataik alde batera geiegitxo tiratzen badu, bestea berogarri gabe gelditzen dela; eta orduan beste onek bere aldera bultza dezala, eta ura geldituko da otz. Esan nai dut kristau fedearrekiko auzia ere aitzingibel

askoduna dela, eta alderdi bat zaitzearren urrutitxo joaten bagera, beste alderdiak jartzen direla arriskutan. Eta emen ere bearbada zer-bait olako gertatu zan. Arrazoiaren indarrari eta arrazoiaren frogantzei geiegi emanaz, ba-zirudian fedea oietatik zintzilika zegoela edo oien ondore edo fruitua zela. Eta ori ere ez izan ala. Fedea, sobrenaturala da, Jainkoaren emaitza, Ark doarik emana, eta gure alegiñek bere izate sobrenatural ortan sortu eztezaketen. Arritzekoa bada ere, gizon laiko bat, Blondel, etorri zan, ain zuzen, egia auek teologuei gogo araztera. Oientzat etziran, noski, gauza berri eta ezezagunak, baiña apika bai pixka bat baztertuxeak zeuzkatenak.

Blondelentzat erlijioaren frogantza barnetik dator batez ere: erlijioa bizi duenak, pratikatzen duenak, an barruan miazkatzen eta dastatzen du alako asetasun bat, gozo bat, argi bat, eta orretzek eman oi dio fededunari erlijioa egiazkoa delako segurantzarik oberena. Blondelen iritzi ontan ba-da, noski, egi-puska, baiñan ez osoa, ene ustez. Barneko esperientzi orren balioa gutxietsi gabe, kanpo-aldera (au da, Kondairaren itxas-zabalera) atera bearra izango dugu, gure fedearen egia objetivuki frogatu nai badugu.

Fedea Jainkoaren doaia da, Jainkoak doarik emana: ezta gure alegiñen fruitu baitezpadakoa. Ori ala da. Baiña alegiñok ere eztira orregatik alperrikakoak. Sobrenatural barruti onetako gauza denetan ageri zaigu Jainkoaren jokabide berdintsua: grazia Berak emana da, eta doan emana, baiña ala ere Jainkoak gure alegiñak eta prestamenak eskatzen ditu. Alegin oen balioa ta garrantsia ezin gutxietsi diteke. Elizako Gurasoek Jainkoaren jokabide au azaltzen digute Jesusek Galileako Kanan egin zuena kontatzean. Ura ardo biurtu zuaneko arako artan, alegia. Jesusek agintzen die morroiei ura ekarri eta ontziak urez betetzeko; eta gero Berak ur ardo biurtu zuen. Ardo biurtzea, grazia ematea bezala da; morroiek ura ekartzea, gure alegiñekin egin dezakeguna egitea. Jesusek ardoa ezerezetik sor zezaken, morroiei alako lanik egin arazi gabe, baiña ezta ori Jainkoaren jokabidea. Guk gure aldetik gurea egin bearra daukagu. Arrazoiaren azterketak eta lanak, egokiak ezezik, bearrezkoak ere badira fedearentzat.

Gogo-otoitza erakusterakoan ere, Santuek (esate baterako San Pedro de Alcantarak) emango dizkizute amaika erregla eta oarpen: "Egizu, auxe ta auxe", baiña beste au ere gogoaraziz: otoitza, alegia, Jainkoaren doaia dela, eta guk erregla oiek zeatz gordeagatik ezin dugula erregla oien indarrez doai ori eskuratu: gure alegiñek ezpaitute ortarako gaitasunik. Baiña ala guztiz ere erreglak alik zintzoen gordetzen eta alegiñak egiten bear dugula saiatu esango digute.

"Zergatik ibilli bear dut nik azterketak egiten an zoko ezezagun batean beñola gertaturiko gertakizun batez? Gaur bertan ger-

tatzen diren gauza askoren jakitea ez al diot nere buruari galerazten? Eta ongi egiña, oien jakiteak nere izpirituaren bizia urritu ta kaskartu besterik ez luke egingo ta...” Auxe esan omen zion Blondeli bere lagun batek, eta galdera oni erantzun-bearretik erne zan aren obra aundia. Kristianismua ezta soil-soilik an, gugandik kanpo eta urruti gertatutako gauza batzuetan siñistea, ezta noski guri arrotz eta estrainio zaigun zertxobait. Gurekin zer-ikusi eztuena eta kanpotik sartzen digutena. Ez. Gure-gurea ere ba-da, eta ain zuzen, ori da Blondelek argi osotan ipiñi nai duena. Bestela gizonak esan zezakean: “Jainkoak erregalo bat egiten didala eta ni ori artzera bear-turik nagoela? Erregaloa baldin bada, gorde dezala beretzat, ni kontent nago naizenakin ta daukadanakin, eztut ezer eskatu, eztut deusen bearrrik...” Blondelek, bada, zera erakusti nai dio gaurko gizonari; gure izakera bera dagoela Kristok ekarritako argi ta indar orren premian. Blondelen obra guztia, Kristoren argi ta indar orren egarria gizona baitan piztutzero dijoa. Gizonak ezpaitu kanpotik deus ar-tzen, barneak eskatzen dion neurrian baizik.

Egarririk ezten astoa edanaraztea baiño lan gogorragorik ez omen da: ala zion batek. Eta ain zuzen, ori omen da bere ikasleekin burrukan dabillen maisuaren lana. Neronek ere ba-dakit puska bat lan onen berri. Zuzen zion ba Blondelek aurrena egarria piztu bear zela zionean. Egarri ori gabe gizona ezpaita ajolatuko gai auezaz. Baiña, jakiña, ori asiera besterik ezta. Apologetika baten ataria edo ate-aurrekoa besterik ez. Kondairaren barrutian sartu gabe Apologetikak ezin burutu dezake bere egitekoa.

* * *

Aita P. Rousselot, jesuita gazte bat izan zan, Europako gerra-tean, 1915 urtean illa. Idazki bat utzi du: *Les yeux de la foi* (Fedearen Begiak) deritzaiona. Ots aundia atera du, eta arrezkero ezagun dira beronen arrastoak. Rousseloten iritzian, teologuak intelektualismo idor baten azpian bizi dira fedearikiko auzian, eta gaitz orrek galerazten die ikusbide zuzena. Labur, arrazoiari geiegi ta graziari ta borondateari gutxiegi eman izan diote, fedea esplikatzerakoan. Bereizkuntza bat egiñaz, bi aro aldi ezberdiñetan zatikatzen dute teologuek fedeko aktoan gertatzen diren guztiak: (1) Aurrera dator siñisgarritasun-epaia (ots, *juicio de credibilidad*). Aldi au betetzen da nere adimenduak erlijio katolikoaz onako au erabakitzen duanean: “au siñisgarri da, au siñistera bearturik nago”. Eta teologuen iritziz, orrenbesteraño el gindezke arrazoi soillaren indarrekin. (2) Urrena dator bigarren urratsa, fedeko aktoa: “siñisten dut” esaten dudanean osatzen da au. Eta bigarren urrats au da graziaren eta borondatearen eragitez egin oi dena.

Zatikatze ori, bitaratze ori, etzaio laket Aita Rousseloti. Siñisgarritasun-epaia eta fedeko aktoa beretzat gauza bat eta bera dira. Izan ere —dio berak—, zer da siñistea, kristau erlijioa zerutikakoa dela aitortzea baizik? Beraz, giza adimendua egia ori atxemaitera eldu den bezain laister, siñesle da, fededun da. Eta ain zuzen, orra irixten izan oi dira lanak eta nekeak.

Adimendua ortaraiño el dedin, Jainkoak utzi dizkigu seiñale batzuk: mirakuiluak, alegia. Zigilu batekin bezala markatu eta ziñiatu ditu bere mandatariak, ziñez eta benetan Jainkoak bialdu dituela eza-gutu al dezagun. Baiña or dago kontua: mirakuiluen berri jakitea eta are mirakuilluak ikustea ere ezta aski. Mirakuiluak aztarna batzuk bezala dira. Indukzio deritzaion arrazoiketa baten bidez oitan gora bear da igo, oien esanaia bear da konprenitu; Jainkoak gizonoi bere agerpena eman digulako ezaugarritzat artu bear dira, eta or dago korapillo guztia. Rousselotek, bada, uste du mirakuiluen esanai ori ulertzeko eta froga bezala duten indarra atxemaiteko, graziaren bearrean gerala. Fedeak berak ematen dizkigu begi berri batzuk, argi gaiñetiko bat, eta orduan, bai, argi onen bidez ikusten dugu frogantza oien balioa. Bestela, adimenduak, bere argi soillaz, ez-luke ortarako indarrik.

Beraz, jaun onen iritzian, arrazoiaren argi soillak ez-luke gaitasunik berez ta otz-otzean gure erlijioaren egia frogatzeko. Egia ori fededunei ageri zaie, noski, baiña ori da oien adimendua zeruko grazia argitzaile batez argitua eta sendotua dagoelako.

Zer esan? Sistema bitxi au egia balitz, Apologetikak erreka joko lukela. Bainan ezta au Elizaren erakutsia. Elizak beti erakutsi du ba-dela gizona baitan indarrik aski Jainkoa ezagutzeko eta bai fedearen aitzinekoak (“praeambula fidei”) finkatzeko ere.

Bautain-Blondel-Rousselot. Iru izen. Irurotan nabaritzen dugu alako fidantzia-eskasa adimenduaren alderat, fedearekiko gauzetan. Egungo filosofiaren ondoreak dira, noski. Baiña Elizak irakasten du, gorago esan dugunez, adimenduaren zeregiña dela fedearen oiñarriak egizatzea. Eta oraindik orain Pio XII garrenak, bere “*Humani Genes*” Enziklikan berriz esan digu adimenduak siñisgarritasun-epai ortara alleatzeko oztopoak eta eragozpenak jasan ditzakela, baiña emanik dauden frogantzekin arrazoiaren argi soillak ziur froga dezakela gure erlijioaren goi-jatorria (D 2305).

Bai, siñisgarritasun-epai ortara irixten ba-dira batzuetan lanak. Eta ori da, —besteak beste— ez adimenduak indarrik eztuelako, egungo gauzen egoera bereziagatik baizik. Fedearen aurreko fedé ori (ots, “*foi avant la foi*”) egun eskas zaigulako. Gure aro onek gogamena Jainkoagandik aldendua dualako, eta arrazoirik sendoenak

ekarrita ere, siñisgarriago iduritzen zaiolako beste edozein hipotesi, fedeak erakusten duena baiño. Fedeak erakusten duena onartzeko, Jainkoak Kondairaren esparruan sarraldi bat egin duela aitortu bear baita, eta ori da gure aroko gizonari siñistu-eziña iduritzen zaiona. Beste aroetako gizoni, berriz, ori onartzea etzitzaien batere kostatzen. Beraz, adimenduaren eziñaz edo indarrik ezaz ezta emen zer mintzaturik.

AITA L. VILLASANTE, O.F.M.

